

IN MEMORIAM

A VÁROSÉPÍTŐ HALÁLA

Harkai Imre 1952–2004

Élt köztünk egy hihetetlen munkabírású ember, aki igazából megmutatta nekünk környezetünket, szembesített bennünket építészeti múltunkkal, tájházat csinált, bognár- és kovácsmúzeumot, szélmalmot helyeztetett át, hogy megvédje az enyészettől, régi épületeket mentett meg a helyi kiskirályok dölyfös nagyravágásától, múzeumot teremtett abban a városkában, amelyben az életét leélte. Erről a szorgalmas, szívós munkabírású emberről senki sem gondolta, hogy egy sikeres életút csúcán úgy dönt, elmegy közülünk.

Halála előtt néhány héttel jóízűt beszélgettünk a topolyai Népkönyvtár belső felújításáról, arról, hogyan lehetne jelzésszerű utalásokkal, egy színnel, egy motívummal utalni arra, hogy ez az épület valaha rabbinátus volt. Nyugodtnak, energikusnak látszott, a tekintetéből kiolvasható volt, hogy ez a problémavilág igazán foglalkoztatja, betölti gondolatait, hiszen ha csak egy épületfelújítás erejéig is, de érintette azt, ami építészként „nagyban” is foglalkoztatta: a múlt, a hagyományos építészeti motívumok jelzésszinten történő felidézése, átmentése a mába. Ilyen volt mindig, én ilyennek ismertem. Az a fajta szívós következetesség jellemezte minden munkáját, amely ebben az esetben is olyan jól tetten érhető volt. Merthogy számára nem volt apró munka. És itt egy személyes történetet kell felidézniem. Amikor saját otthonunk felújításán gondolkodtunk, hetekig rajzolgattuk, hogyan lehetne minél funkcionálisabban, ugyanakkor minél olcsóbban megoldani, hetekig nem tudtunk ötről a hatra jutni. Imre akkor este véletlenül ugrott be hozzánk. Látva a kazalnyi vázlatot, azzal a rá jellemző félmosollyal kérdezte, voltaképpen mit is akarunk. Egy nap gondolkodási időt kért, és másnap délután ott feküdt az asztalon kiterítve a Terv. Amelyen nem volt mit változtatni. Mert pont olyan volt, amilyennek szerettük volna. Hát ilyen volt ő.

Azon a hétfő reggelen gyorsan terjedt a hír: meghalt Harkai Imre. Hitetlenkedve fogadtuk a hihetlent, munkatársai, tisztelői, akik ismerték, szerették, tisztelték. Hiszen néhány napja még itt járt...

Harkai Imre nem megy végig többé elmélyülten vagy éppen bámészkodva a topolyai főutcán, sem máshol, nem tart előadást leendő építéseknek és érdeklődő hallgatónak, nem beszélget velünk, és nem ülhetünk többé mellé, hogy hallgassuk fejtegetéseit.

Ugyan miképpen őrzi majd meg a gyorsan felejtő emlékezet Harkai Imre emlékét?

Mindig jönnek újak. Átvesszik a tudást, megtanulják az apró, sokéves tapasztalat alatt kialakult fogásokat, ám betölteni az eredeti helyet sosem fogják. A nagyok mindig nagyok maradnak, emlékük, munkáik örökké élnek majd. Nyomot hagytak nekünk, gyermekeinknek, unokáinknak és az ő unokáinknak.

Idő előtt befejezett életét, munkásságát őrzik tanulmányai, tervei, könyvei s leginkább azok a helyek, azok az épületek, amelyeket hátrahagyott, s amelyekben ott tükröződik mindaz, amit a természetről, környezetről, ember és természet viszonyának harmóniájáról gondolt.

Nagyon nehezen születnek meg e sorok. Csakhogy ne kelljen továbbírnom, továbbgondolnom, matatok a céduláim között. Amikre olykor felírok egy-egy mondatot olvasmányaimból. Kezembe akad egy cetli. Nézem, elfelejtettem a szerzőt odaírni, azt sem tudom már, hogy hol olvastam. De azért idemásolom.

„A valódi apokalipszis azonban nem más, mint az emberek közötti kapcsolatok érdektelensége. Az apokalipszis az a pillanat, amikor a társas lénynek teremtett ember nem látja tovább értelmét a társaival való együttműködésnek, így elveszti az előtte tornyosuló akadályok megoldásának reményét.”

Az előtte eddig tornyosult problémákat talán majd megoldja más. Hiánya azonban sokáig fájó marad azokban, akik ismerték, akik tudták értékeit, akik szerették.

A topolyai temetőben százak kísérték utolsó útjára. De a város nevében, amelyért oly sokat tett, senki sem búcsúztatta el. Szégyen.

Mondják, sok kis halálon esik át az ember, mire végleg meghal.

Az elmúlt években eltávozott barátok mind maguk választották a sorsukat. Egy sem adta meg magát, de semmi sem történt véletlenül. Önálló, makacs emberek sorsa ez, akik saját lábukon mentek szembe a halállal. Haláluk óta tudom, hogy vannak köztünk emberek, akik maguk választják meg a magatartásukat, a sorsukat. És ők – bármi történjen is – nem éltek hiába. Itt vannak bennünk, velünk. Erőt adnak. Körülöttünk állnak, mert – minden betegség ellenére – nem vitte el őket se Isten, se ördög. Maguk mentek oda, ahova indultak. A saját útjukon jártak, saját természetük szerint. Ritka, sétáló árnyak

– óriások. Jó volt találkozni velük. Jó volt együtt élni velük, kik saját életet éltek, nem megtúrtet, nem tévedést, nem a másét.

A topolyai temetőben, a valamivel több mint fél éve elment szobrász, szomszéd, barát Nagy Lászlóhoz, Cimbához közel nyugszik. Ahogy az életben, a temetőben is „alig egy utca” választja el őket.

Mondják, az idő begyógyítja a sebeket, oldja a hiányérzetet. Úgy érzem, Harkai Imre az idő haladtával egyre inkább hiányozni fog nekünk, topolyaiaknak, vajdaságiaknak, az építész társadalomnak és a tudományos közéletnek.

Imre, Cimba, mi már csak azt tehetjük értetek, hogy megőrizzük és átörökítjük emléketeket.

NÁRAY Éva